

VSEBINA

- 5** Jana Lavtižar **OBČUTLJIVA MEJA MED SAMORAZKRIVANJEM
IN »ČUDEŽNO TERAPIJO«**
- 9** Andrej Jaklič **MI TRIJE SMO NAJLEPŠI PAR**
- 13** Desa Muck **MALA NERAZUMLJENA DEKLICA IN VEČNO NEDOLŽNI DEČEK**
- 17** Daniel Glattauer **»PROSIM, NE GRABITE ZA VOLAN, MEDTEM KO DRUGI VOZI!«**
Avtor o svoji igri za tri osebe *Čudežna terapija* in o sotrpjenju s terapevtom
- 20** Fotografije z vaj

Daniel Glattauer

ČUDEŽNA TERAPIJA

Wunderübung

Prva slovenska uprizoritev

Premiera 24. septembra 2015

Prevajalka **LUČKA JENČIČ**

Režiserka in avtorica izbora glasbe **TIJANA ZINAJIČ**

Dramaturginja **ALENKA KLABUS VESEL**

Scenografka **NEŽA ZINAJIČ**

Kostumograf **MIHA HROVAT**

Lektorica **MAJA CERAR**

Oblikovalec svetlobe **ANDREJ KOLEŽNIK**

Asistentka lektorice **NINA ŽAVBI MILOJEVIČ**

Vodja predstave **Jani Fister**

Tehnični vodja **Jože Logar**

Vodja scenske izvedbe **Janez Koleča**

Vodji tehničnih ekip **Matej Sinjur** in **Branco Tica**

Vodja tonskih tehnikov **Sašo Dragaš**

Vodja osvetljevalcev **Andrej Koležnik**

Vodja frizerk **Jelka Leben**

Vodja garderoberk **Angelina Karimovič**

Rekviziterja **Sašo Ržek** in **Borut Šrenk**

Sceno so izdelali pod vodstvom mojstra **Vlada Janca** in kostume pod vodstvom mojstric **Irene Tomažin** in **Branke Spruk** v delavnicah MGL.

Igrajo

Valentin **UROŠ SMOLEJ**

Jana **TJAŠA ŽELEZNIK**

Terapevtka **TANJA RIBIČ**

Jana Lavtižar

OBČUTLJIVA MEJA MED SAMORAZKRIVANJEM IN »ČUDEŽNO TERAPIJO«

Zakonski par. Tipičen par. Z urejeno fasado primerno izobražene, primerno situirane dvojice, ki jo od znotraj že načenjata dolgčas in morje nerešenih težav, ki so se nabrale z leti. Se pravi par, s katerim in ob katerem se lahko smejimo in jezimo. Se jima lahko tudi posmehujemo. Zakoncema, ki imata probleme. Nič posebnega, alarmantnega, patološkega. Nič, česar ne bi mi zmogli rešiti sami, brez zatekanja na terapijo. Ko gledamo njune prve korake v terapevtskem procesu, lahko z blago ironične razdalje spremljamo njuno negotovost, neizkušenost, nestrpnost, nerazumevanje, obupavanje, da se bosta sploh še kdaj zmogla čustveno povezati in s tem oživiti svoj utrujeni in razdraženi odnos.

Terapevtka. Zakonska terapevtka pač. Gospa srednjih let z utečeno prakso, očitno kompetentna. Ve, kaj dela, in suvereno sledi svojemu scenariju. Par je pri njej prvič in zato ne ubira tveganih korakov, ki bi ju odvrnili od nadaljnjih srečanj; njen cilj je, da bi ju povezala, ne pa prestrašila. Tudi njene poteze nas lahko spravijo v smeh, nas zabavajo, morda začutimo celo rahlo vzvišenost: Kaj ta ženska pravzaprav počne? Sledi stokrat prežvečenemu modelu? Pa ji bo pri teh dveh, ki dobita ošpice takoj, ko eden od njiju odpre usta, uspelo? Ali ne bi bilo tukaj pametno uporabiti kak izvirnejši prijem, saj naj bi bila strokovnjakinja? Uh, kaj bi jaz naredil s tema dvema, če bi bil na njenem mestu ...

Avtor pa se ne da motiti in pelje lok igre naprej po luknjasti cesti medsebojnih nesporazumov, obtoževanja in spopadov. Dokler se začetni zagon akterjev ne izčrpa. Obstanejo. Mož in žena sta prišla do točke, ki jo dobro poznata: do točke, od koder ne vesta več, kako naprej. Vsaj skupaj ne. In z njima je do te točke seveda prispela tudi terapevtka. Kar vidimo lahko, kaj ji gre po glavi. Do trdoglave dvojice, ki svojo ranljivost brani s pikrostjo in ne premore niti malo medsebojnega razumevanja, je stežka empatična, pa tudi če bi lahko bila, ima občutek, da ju lahko pospremi kvečjemu do »uspešne« razveze, ne pa do ozdravitve njunega zakonskega brodoloma. Kako bi ju lahko zdramila in zdrmala iz njune mučne male drame?

Pomemben element terapevtskega procesa je terapevtovo samorazkrivanje, to je razkrivanje osebnih podatkov klientu – vse, kar presega ime, naziv, naslov terapevtske pisarne, tarife in podobno. Stroka opredeljuje več vrst samorazkrivanja: namerno, neizogibno, naključno in tisto na pobudo klienta; vse so zanimive, a ob *Čudežni terapiji* se bomo pomudili samo ob namerni. Pogled v zgodovino razkrije, da je Freud leta 1912 v skladu s puritansko kulturo svojega časa poudarjal, da mora biti zdravnik za pacienta nedoumljiv in mu mora tako kot ogledalo zrcaliti samo tisto, kar mu pacient pokaže. Šestdeseta leta prejšnjega stoletja pa so se s humanističnim gibanjem dotaknila tudi psihoterapije in terapevtovo samorazkrivanje so začeli dojemati ter seveda tudi spodbujati kot sestavino terapije, ki je lahko dragocena in zdravična. Na začetku tretjega tisočletja smo pričali številnim razpravam o prožnejših mejah v terapiji. Skratka, pozitiven odnos do samorazkrivanja v terapevtskem poklicu gre z roko v roki s širšim družbenim kontekstom, od javnega samorazkrivanja slavnih osebnosti do najrazličnejših resničnostnih šovov.

Raziskave so celo pokazale, da klienti težko in neradi sodelujejo s terapevti, ki o sebi ne povedo ničesar. Mnogi sodobni psihoterapevtski modeli poudarjajo pomembnost terapevtovega samorazkrivanja za celjenje odnosov. Z njim spodbujajo pristno terapevtsko alianso, torej povezanost med terapevtom in klientom, ki ima že značilnosti zaveznitva in ki je dokazano zelo pomembna za uspeh terapije. S samorazkrivanjem daje terapevt klientu »zeleno luč«, češ, vsi smo samo ljudje: vsi smo zmotljivi, nepopolni, vsi doživljamo neuspehe in se ubadamo z nerešenimi problemi, tako da med psihoterapevti in klienti po človeški plati pravzaprav sploh ni bistvene razlike.

S samorazkrivanjem pa je povezanih tudi kar nekaj pomislekov; eden najpogostejših je, da ga terapevt ne bi uporabil v terapevtske namene, ampak bi se z njim okoristil sam. Primerno samorazkrivanje, ki naj bi klientu klinično koristilo, uvrščajo strokovnjaki med prestopanje meja. Pri namernem in zavestnem samorazkrivanju morajo terapevta voditi splošna moralna in etična načela dobronamernosti in neškodljivosti. Neprimerno samorazkrivanje, s katerim se želi hote ali nehote okoristiti terapevt, klienta obremeniti z nepotrebnimi podatki ali povzroči zamenjavo vlog, pri čemer klient neprimerno prevzame skrb za terapevta; to pa je kršenje meja.

Najbolj očitno – in seveda retorično – vprašanje je, ali terapevtka v *Čudežni terapiji* prestopi meje ali pa jih krši oziroma ali ravna v skladu z omenjenimi etičnimi načeli ali ne. Ali je uporabila to »čudežno« intervencijo zgolj zato, da bi dosegla – pa še po bližnjici – premik in uspeh v terapiji, ali pa je hotela kratko malo popestriti svoj osebni vsakdanjik, ki ni tako zelo drugačen od vsakdanjika njenih klientov? Ali se tega, kar počne, zaveda ali ne? In ali je katera od teh možnosti – zavedanje ali nezavedanje – boljše od druge?

Klienta pa njeno osebno zgodbo, ki jima jo razkrije, sprejmeta tako rekoč z odprtimi rokami. Slišita tisto, kar naj bi slišala, vidita, kar naj bi videla, in kar je najpomembnejše: čutita, kar naj bi čutila. Pred nekaj desetletji sta bila otroka, ki so ju naučili, kaj je dovoljeno čutiti in kaj ne. Te zapovedi in prepovedi sta uspešno ponotranjila

in jim tudi v zrelih letih samodejno sledita, če ju le vodijo stran od bolečine. Šele nekoč kasneje, ko bo bolečina prehuda in pred njo ne bo mogoče zbežati nikamor več, si bosta dovolila podvomiti vanje. Življenje je namreč tako barvito in neskončno zanimivo v svoji zapletenosti, če si le upamo prerasti pravila, ki so nam jih nekoč vcepili, in začeti postavljati vprašanja, kot so: Ali so moji občutki skladni s tem, kar vidim? S tem, kar berem, kar mi govorijo, kar mi prodajajo? Če si sam ne bom dovolil zaupati lastnim občutkom, kdo mi bo? Pa sem pripravljen te občutke tudi preveriti? Ali pa bom vse življenje zapravljal za intelektualiziranje in teoretiziranje?

Naša terapevtka nam s svojo zgodbo – da, s svojim zgledom – pokaže, da popolnosti ni. Kakor je ni nikjer na svetu, je tudi ni v odnosih. Pojem popolnosti smo si izmislili, zato da bi se počutili bolj varne; da bi se zaposlili s prizadevanjem za nečim, česar ne bomo nikoli dosegli, ampak bomo vsaj zadovoljno umrli z zavestjo, da smo se trudili. Plezali smo po lestvi, prislonjeni ob napačno drevo – ampak hej, smo se vsaj potili.

In tako se naš par, neizprosno soočen z nepopolnostjo, vsaj za nekaj časa sprosti. Ostaja le še en drobcen problemček – ki pa ga bomo premelevali šele po predstavi. Kako se bo čudežna terapija nadaljevala? Mož in žena bosta mogoče – na novo, čeprav krhko povezana – sklenila, da jima pravzaprav v resnici ni hudega, mogoče bosta s skupnimi močmi predstavila tisto metaforično lestev h kaki češnji in začela uživati v drobčkanih vsakdanjih trenutkih povezanosti. Mogoče pa bosta hotela s terapijo nadaljevati. In zanimivo bo, kako se bo, če se bo, tkala terapevtska aliansa, ki je, kot pravi stroka, temeljna za uspešno terapijo. Ko bosta v svojem čutenju zmeraj bolj razvijala posluš za njegove najbolj pritažene tone, si bosta lahko dovolila začutiti tudi globlje registre v odnosu s terapevtko. Ta ne bo več »nezmotljiva izvedenka« za svoje profesionalno področje, ampak bo postajala vse bolj tudi človek, zaresen človek. Mogoče (bodo lahko vsi trije začeli odlagati maske, s katerimi se ljudje v svojih odnosih tako radi zabavamo. Mogoče to ne bo več »čudežna« terapija, vendar bosta prav v tem njen čar in učinek. In mogoče bo čisto zares in čisto po etičnih načelih pomagala vsem trem. To pa sta tudi njeno bistvo in smisel.

Andrej Jaklič

MI TRIJE SMO NAJLEPŠI PAR

O čem govorijo, ko se srečajo terapevtka Ana ter Jana in Valentin, par v permanentni zakonski krizi? Povejmo kar naravnost: o tem, da so prizori iz njihovih (zakonskih) življenj prizori, ki sodijo v žanr stare dobre melodrame. Tako je, *Čudežna terapija* Daniela Glattauerja je točno to. Resda z izdatnimi komičnimi elementi, a vendarle melodrama.

Besedilo hitro razkrije vse ključne gradnike, s katerimi žanr, ki ima po meni nerazumljivi logiki vse prevečkrat prizvok nečesa slabšalnega, nagovarja bralca. Tudi naslednje: izbrana tematika, zakonska kriza, je nekaj, kar slej ko prej doleti vsakega, ki se je za tovrsten odnos odločil. In narava (melodramsko še kako hvaležne) situacije je takšna, da od udeležениh zahteva jasne in radikalne odločitve, tako čustvene kot razumske. In »soočenje« Jane in Valentina je točno to, čustveni tobogan, ki ga spretno nadzoruje terapevtka Ana. Dričanje po njem je izredno zgoščeno, osredotočeno na ključno situacijo, ta pa služi kot izhodišče razgrinjanja odnosa, ki drvi v vedno bolj brezizhoden položaj, temu pa, kot narekuje dramaturgija melodrame, sledi bliskovit preobrat in spravljen, če ne že kar pre-srečen konec. Za vse tri, da ne bo pomote.

Motivacija junakov je premočrna, osredotočena na jasen in konkreten cilj. Ni čudno, da je takšen tudi jezik in posledično tudi govor, ki je lahko izredno neposreden, pragmatičen, pa spet čustven, patetičen, raznežen. Racionalnega, uravnoveženega, premišljenega je izredno malo, skorajda nič. Ko Jana in Valentin ocenjujeta svoje lastno početje in ko analizirata ravnanje drugega, to počneta na ekspresiven način, poln vzklikov, vzdihov, prekinitiv, zamolkov ... Odrskega dogajanja sicer ni veliko, kar pa ga je, je čustveno zelo intenzivno, nam sporoča pogosto nabrekel, pretiran govor. Jezik je polje, v katerem je največ akcije, zato je način komunikacije že forma in vsebina hkrati. Temu lahko samo sledi telesna izraznost, ki sicer ni nenaravna, a je prej kot ne afektirana, saj le tako lahko izraža stanje junakov in sledi temu, kar prinaša govor. Dinamika dogajanja se z razvojem zgolj samo še povečuje, ekspresivnost zaradi ohranjanja pozornosti gledalcev lahko zgolj raste. Emocije nabrekajo, dogajanje postaja vedno bolj intenzivno, vedno bolj nepričakovano, že skorajda fantastično.

S psihološko analizo oziroma racionalno razgradnjo Janinega in Valentinovega ravnanja v tako zastavljeni situaciji ni mogoče priti daleč. Več kot očitno sta ujetnika močnih in jasnih značajskih črt, čustev, impulzivnega ravnanja. Kar je logosa, je potisnjen nekam globoko nazaj, v nezavedno.

Prav tako očitni so aktualizmi, okruški današnjega časa. Bolj kot na pravo terapijo sta Valentin in Jana prišla na zabavo, na dogodek, od katerega pričakujeta, da ju bo spravil, odpravil težave in nazadnje še celo ozdravil. Ani to postane zelo hitro jasno, zato ju tudi spretno in suvereno (čeprav ni videti tako) vodi do spravljivega konca. Do spoznanja nepopolnosti, polovičarstva, sredinskosti, srednje poti srednjega razreda s srednje močnim konfliktom srednje velike usodnosti.

Tako smo ves čas priča utečenemu poslovnemu odnosu med strankami. Odnosu, ki je rutinski, nanj pristajajo vsi udeleženi, cilj je namreč jasen – odrešujoče kratkočasje. In tako tudi je, Anine metode, ne glede na to, kako se ceni, so banalne, z njimi ne more zdraviti, lahko res samo – zabava, hkrati pa dosega blagodejni učinek! (V bistvu je *Čudežna terapija* močno prikrita, a vseeno kritika odrešujočega potrošništva, niti to ne, zgolj ugotavljanje stanja, ki ni idealno. Ali pač je?)

Melodrama nazadnje vedno izpade moralizatorska (in to tudi hoče), opominja, na nekaj, kar že obstaja in tudi bo obstajalo. Na nekaj, kar ni mogoče spremeniti. To pa je v *Čudežni terapiji* spoznanje, da je zakon zasnovan na konfliktu (drugi obliki ljubezni), da pa je hkrati to nekaj, kar je točno to, kar lahko od bivanja v dvoje tudi pričakujemo. Valentin in Jana enostavno potrebujeta konflikt, če hočeta obdržati zakon, pa tudi tistega oziroma nekaj, kar ga sproža. Konflikt je torej pozitiven dejavnik, gonilo odnosa, dokaz živosti, skratka nekaj običajnega.

Torej je *Čudežna terapija* tudi že zgodba o manipulaciji. O odnosu, ki temelji na prostovoljni(!) manipulaciji. In če je prostovoljna, je že kompromis. Kar pomeni, da idealna oblika sožitja ne obstaja. Obstaja samo realna, ki nosi zgolj okruške idealne in hkrati tudi pezo idealnega. Torej je to v bistvu zgodba o tem, da ideali ne veljajo. Obstajajo ja, obveljajo pa ne. Vsaj ne v resničnosti, kjer je melodrama tudi doma.

Tako je *Čudežna terapija* »priročnik« za preigravanje konvencionalnih gledaliških situacij, čeprav nudi tudi zabrisana mesta gledališke »diverzije«. Ena od njih je kar močna doza ironije vseh treh protagonistov. (Zanimivo in gotovo ne naključno: terapevtka Ana ima psa, ki mu je ime Sigmund. Pa menda res ne Freud?) A njena izpostavitve bi zahtevala konceptualni premik v dramaturgiji – posmehovanje samemu sebi je vendarle stvar nekega drugega gledališkega mehanizma. Za takšen premik bi avtor moral *Čudežno terapijo* obrniti »na glavo«, kar pa več kot očitno ni njegov namen. Avtor, tudi sam terapevt, seveda ne bo govoril proti sebi, proti svojemu poslanstvu, seveda se bo potrudil svoje junake nadigrati in s tem dokazati svojo superiornost.

Spravljivost je praktično vpisana že v DNK drame: Ani (sploh po opisu potapljaške izkušnje) hitro postane jasno, da zakon Jane in Valentina ni kilavo dete, da v njunem primeru ni mogoče govoriti o krizi, pač pa o radikalnejši obliki nič neobičajnega latentnega konflikta. Tudi zato se odloči za (nadzorovano) šok terapijo:

uprizori nekakšen dramolet, v katerem odigra poraženko lastnega idealnega zakonskega razmerja, ki je seveda fiktivno, dejansko pa enako »problematično« kot njuno. Zrežira ju, ne bi onadva to vedela, tako rekoč ju »vrže na finto« in zmaga. Zmaga terapevtka, ki bolj kot v moč znanosti verjame v moč gledališča.

Kar pomeni, da ti šele, ko se znajdeš v vlogi nekoga drugega, zares postane jasno, kdo pravzaprav si. In zato terapevtka bolj kot v smisel strokovne terapije verjame v učinek, ki ga ima gledališče. Če ne veš, da v njem sodeluješ, pa je učinek lahko očitno le še močnejši. In res je: v gledališču se razkrijejo Janine in Valentinove pozitivne značajske lastnosti, razkrije se tudi kakovost njunega odnosa in vzajemna povezanost ..., lastnosti, ki jih je terapevtka kmalu razbrala, morala je zgolj najti način, na katerega bi jima jih razkrila. In izbrala je gledališče.

Res je, *Čudežna terapija* je (tudi) zgodba o terapevtski moči gledališča!

Mimogrede smo tako deležni še osnovne lekcije gledališča, igre, dramaturgije. Pa tudi (ne)hotenega spoznanja, da je najboljša tista igra, ki je ni, ki se je ta, ki jo igra, ne zaveda, ki je ne-igra. Res škoda, da gre za dejstvo oziroma spoznanje, ki ni močnejše izpostavljeno in uporabljeno. Njen potencial je namreč ogromen – gledališče v gledališču in ironija, ki hodi s tem mehanizmom z roko v roki, potujitev, preskok iz ene realnosti v drugo, pa brisanje fiktivnih robov med resničnostjo in odrom ... vse to je blizu, vse to so nastavki, ki pa se jih avtor ne loti, pač pa jih zgolj (škoda?) ošvrkne. Gre pač za drugo stvar.

A Ana (avtor pa z njo) kljub temu več kot očitno verjame v zdravilno moč gledališča, v prepoznanje, celo v nekakšno obliko očiščenja in pomiritve. Ravno prav naivno, da je še vedno simpatično.

In zato še enkrat in zadnjič: gre za melodramo s komičnimi elementi. Kot nam jasno nakazujejo že osnovne etimološke izpeljave imen vseh treh dramskih likov, združenih v identični družinski in za vse koristni poslovni situaciji: Valentin + Jana (v izvirniku Joana) + Ana = strast + usmiljenje + razum. Valentinu in Jani manjka nekaj modrosti, treznosti ... razuma. Točno tega, kar, naključno ali ne, poseeblja prav terapevtka.

Tokrat res drži refren tiste pesmi: mi trije smo najlepši par.

Desa Muck

MALA NERAZUMLJENA DEKLICA IN VEČNO NEDOLŽNI DEČEK

Tekst Daniela Glattauerja *Čudežna terapija* prinese na površje večne, v stroki in v umetnosti nešteto obravnavane nerešljive nesorazume med spoloma, kakršne dokazujejo že prvi zapisi v zgodovini človeštva. In bolj ko se razvija civilizacija, bolj so ti nesorazumi zapleteni in težje rešljivi. Saj ne rečem, da je bilo prav, ko je v starih časih dedec babi naložil nekaj krepkih po grbači in ji naštimal kup otrok, da ni tečnarila, in tudi ni prav, da so ženske zato, da so preživele svoje zakonske drame, posegale po cenenih zvijačah. Milijon parov, milijon različno istih zgodb. Že od nekdaj. Zato je nujno, da so se pojavili zakonski svetovalci, saj je odnos med moškim in žensko bogat ekosistem, v katerem je treba različne podvrste iste vrste, včasih tudi dve različni vrsti (čeprav vemo, da se ena od obeh hrani z drugo), včasih pa celo živalsko vrsto z rastlinsko vrsto – spraviti do komunikacije.

Kar je zares težko.

Na primer:

Žena je prizadeta, ranjena, potrta, jezna ... pri tem ni pomembno, ali so ta stanja povezana z moževim vedenjem. Glede na to, da ona opazi vsako najmanjšo spremembo na njegovem telesu ali v njegovem razpoloženju, verjame, da je z njim enako. Zato se ji kmalu zazdi, da se: ali norčuje iz nje, ničesar ne čuti do nje, jo prezira ali celo sovraži. Zna biti, da bo celo pomislila: »Sploh ni opazil, da že drugi dan manj jem!«

Seveda ni. Moški tega ne opazi, ker med jedjo nekako meditira. Morda bi opazil, če bi poleg kosila pojedla še krožnik, pribor, vazo s cvetjem in prt. Naslednja stvar, na katero bo logično pomislila, je: »Niti pogleda me ne, sicer bi opazil, da sem shujšala zaradi skrbi, ki jih noče deliti z mano!« Seveda ni opazil. Razen če je shujšala toliko, da lahko na njene medenične kosti obesi suknjič. Toda pri ženskah je zavoljo tega že rumeni alarm. Oranžni se sproži, ko on spregleda, da smo postale nekam molčeče. To je sicer zagotovo opazil, vendar tega ne bo pokazal, ker se boji, da bi to milostno stanje s čimer koli prekinil in uničil. Rdeči alarm pa izbruhne, ko moški vpraša: »Si kaj videla moje nogavice?« ali »Si mogoče poslušala vremensko, kakšno bo vreme čez vikend?« ali »Ali smo

danes četrtega?» Ni pomembno, kaj vpraša. Kajti v vsakem od teh vprašanj tiči moževo obtoževanje, prezir in podcenjevanje njene inteligence in prednikov, morda pa tudi latentna agresija. Sledi zelo dolg in čustven odgovor, ki se navadno konča približno takole: »Zaradi tebe bi lahko že en teden mrtva ležala sredi kuhinje, pa bi samo mirno stopal čezme. Da me ni, bi opazil šele takrat, ko bi zmanjkalo hrane in zlikanih srajc. Lahko pa, da bi me že takoj nadomestila druga, ki bi poklicala čistilni servis, da me odstrani.«

Tega, kaj se zgodi potem, ne poznam iz lastnih izkušenj (ker sodim v tisto vrsto žensk, ki se ves čas opravičujejo in cmerijo, potem pa o njih berete v črni kroniki pod naslovi, kot je na primer »Poveznila možu lonec na glavo in po njem toliko časa tolkla z zajemalko, dokler ni oglušel«, ali pa pač preprosto odidejo), temveč zgolj po pripovedovanjih.

Primer. Mož pride domov, dobre volje, ker je konec šihta, ker jo je danes še kar poceni odnesel pred šefom, ker bo vsak hip pred njim kosilo in potem zvečer še pomembna tekma v ligi F med Burkina Fasom in Združenimi arabskimi emirati. Odrvrže čevlje na sredo predsobe, objame ženo in jo krepko poljubi. Ona v njegovih rokah otrdi, nato pa odide v kuhinjo kuhat mulo ali pa, iskrena, kot je, udari kar naravnost: »Drugo imaš!« ali če misli, da za kaj takega ni dovolj privlačen: »Dobil si odpoved!«

Potem sledi natančno izpraševanje, polno pasti za utrujenega in sestradanega moškega. Pri tem se najpogosteje ponavlja vprašanje: »Ja zakaj si pa potem dobre volje, če je vse v redu?!« Tako moški končno popusti in si v silni želji, da bi ji ustregel, kaj izmisli. Reče recimo: »Prav imaš, v resnici sem zelo slabe volje, ker se je podražil bencin, pa skušam to skriti pred tabo, da se ne bi še ti sekirala.«

Ženska se na tak odgovor ponavadi odzove z jokom in vprašanjem: »A sem si to zaslužila?!« Temu ponavadi sledi daljše naštevanje njenih zaslug in žrtvovanj, brez katerih bi bil on že davno mrtev. Ob besedah »Pogovoriti se morava« (tudi, če pridejo iz kakih drugih ust) moški v takšnem razmerju slej ko prej razvijejo poseben refleks. Telo se silovito odzove, v hujših primerih tudi z infarktom.

Seveda pa v problematičnih zakonih obstaja tudi zrcalna slika odnosov, kjer ima težave s samopodobo moški, in kjer je žena tista, ki nikoli ne naredi ničesar prav. Enostavno ne more, pa če se še tako trudi. Vedno jo bo mož velikodušno podučil, da bi se dalo narediti še bolje. Pogosto poleg tega navede tudi, kdo vse to že počne. Njegova mama, seveda (po podatkih v Sloveniji odnos taščica-snaha prednjači pri vzrokih za ločitev), pa prijateljeva žena, sodelavka, sosedica ... Večinoma kar vse ženske na svetu. Žena v takem razmerju tudi nikoli ne more povedati nič pametnega. Če ima srečo, se mož samo posmehuje iz njenega znanja (»No, a ti doktorat iz jedrske fizike kaj pomaga v življenju?! Še enega usranega tesnila ne znaš zamenjati!«) in njenega načina razmišljanja (»Da nismo sami v veselju?! Ha ha ha. Kaj bolj bedastega pa še nisem slišal! Ta je še hujša od tiste zadnjič – da obstajajo klimatske spremembe, ki vplivajo na ozonsko luknjo! Kakšna ozonska luknja?! A si jo mogoče videla na lastne oči?! Pa mi jo pokaži! Saj sem vedel! Edina luknja, ki obstaja, je v tvoji glavi!«) Še huje je, če ni zadovoljen niti z eno samo njeno značajsko potezo ali z njeno zunanostjo. Pri tem pa ravno taki moški na leto zapravijo povprečno plačo za losjon proti izpadanju las. Žalostna resnica je, da so takšni možje lahko tudi nasilni, vendar tu

govorimo le o težavah, ki jih lahko prinesemo k zakonskemu terapevtu v upanju, da bo naš zakon zaživel na novo. Nasilnega moškega k terapevtu lahko spravi samo policija.

In kaj se zgodi na terapiji, o čemer pravzaprav govori naše odrsko delo? Zgodi se Metoda, ki se je terapevti (v Sloveniji prednjači relacijska družinska terapija) držijo kot pijanec plotu. V *Čudežni terapiji* prevladuje poenostavljena metoda zakonske terapije starega kova, ki je lahko razumljiva tudi za gledalca in pri kateri terapevt spodbuja zakonca h komunikaciji, ki naj ne bi bila več paralelna, tako da bi končno zasilila drug drugega in samega sebe. Ker torej vsakega terapevta vodi metoda, za katero se je izučil, se preobrat, ki se zgodi na koncu *Čudežne terapije*, v resničnem življenju ne more zgoditi. Dramaturški trik, ki naj bi v gledalcu vzbudil občutek, da smo vsi samo ljudje, da ima vsak svoje težave, nekateri še hujše od nas, in da nam v bistvu ne gre tako slabo, je zgolj literaren in nosi v sebi seme katarze in komičnosti – če vzcvetita, je še kako odvisno od ustvarjalcev predstave.

Ker je terapevt izvajalec ene od metod, ni pomembno, katerega spola je. V prvotnem besedilu Daniela Glattauerja je namreč moški, ženska je postal v slovenski predelavi. To mi je dalo tudi odlično idejo, da bi bil terapevt pravzaprav lahko tudi računalniški program. Če bi pare motilo, da sedijo pred domačim notesnikom in se z njim pogovarjajo, bi lahko izdelali robote, morda celo nizkocenovne lutke obeh spolov, različnih ras in starosti z vgrajenim iPadom. Lahko bi bili postavljeni na javnih mestih, kot so parki, železniške postaje, pošte ... Na primer: Par gre na večerjo, malce se začeta pripraviti, nato pa zagledata v kotu ob WC-ju terapevtski avtomat, skočita k njemu, vržeta kovanec za pet minut pogovora – hop – in avtomat, recimo v podobi prijaznega sivolasnega gospoda z očali in v karirastem brezrokavniku, spregovori s pomirjujočim glasom: »Dobrodošla! Med pogovorom bodita ves čas obrnjena drug proti drugemu in se glejta v oči. Zdaj bi želel, da mi povesta razlog, zaradi katerega sta prišla k meni. No, kdo od vaju bo začel?« Tak terapevtski avtomat bi bil recimo primeren za k Šestici ali za v kako drugo mestno gostilno. Kak sodoben trendi lokal z glasno muziko pa bi lahko imel mlado Japonko v črnem skaju.

Vendar na to ne smemo niti pomisliti, saj v okviru Združenja zakonskih terapevtov v zasebnih inštitucijah v Sloveniji deluje kakih sto terapevtov, koliko jih je izven združenja nisem uspela izbrskati, jih je pa vsaj še enkrat toliko. Poleg tega vsako leto zaključijo podiplomski študij iz družinske terapije 30 študentov. Ne smemo jim odvzeti kruha! Sploh ker se v Sloveniji vsako leto poroči približno 6000 ljudi, loči pa se jih nekaj čez 2000. Pa še to! Zakonci, ki se zatečejo na terapijo, so najpogosteje stari med 26 in 35 let in imajo srednjo ali visoko izobrazbo. Podatkov, v kolikšnem odstotku so zakonske terapije uspešne, tako da pari za vedno ostanejo skupaj, pa mi ni uspelo izbrskati. Mislim, da ta podatek sploh ne obstaja.

Daniel Glattauer

»PROSIM, NE GRABITE ZA VOLAN, MEDTEM KO DRUGI VOZI!«

Avtor o svoji igri za tri osebe *Čudežna terapija* in o sotrpjenju s terapevtom¹

(Intervju novinarka Mie Eidlhuber z Danielom Glattauerjem v časopisu *Der Standard*, 22./23. 2. 2014)

Standard: Kako ste našli snov za komedijo *Čudežna terapija*?

Glattauer: Opravil sem petmesečno šolanje za psihosocialnega svetovalca. Terapija parov je bila tam pomembna tema. Prvzaprav sem se hotel med študijem odpočiti od pisanja ali se vsaj zamotiti s čim drugim. Toda nenadoma se je pojavila ideja za komedijo.

Standard: Zakaj odrsko delo in ne pripoved v prozi?

Glattauer: Ker nastopajo samo tri osebe, izmed katerih živita dve v nenehnem zakonskem sporu. Nobenega pripovedovalca ne potrebujeta, nujno je, da govorita sama, predvsem žena. Že tretja oseba, terapevt, ima velike težave, da pride do besede.

¹ V izvorniku v igri nastopa terapevt. V slovenski postavitvi smo se odločili za terapevtko (op. ur.).

Standard: S katero od treh vlog ste se lahko pri pisanju najbolj identificirali?

Glattauer: Najbolj sem zagotovo sotrpel s terapevtom. Vendar pa sem prepričan, da lahko igra s tremi osebami uspe samo v primeru, da se identificiraš z vsemi tremi liki, da izmenoma živiš v treh resničnostih in avtentično zastopaš vsakega posameznika.

Standard: Ali še vedno drži spolni kliše, da ženske raje govorijo o problemih v odnosu kot moški in da raje hodijo k terapevtom za pare?

Glattauer: Če je moj krog znancev reprezentativen, potem to drži. Pri čemer velja: govoriti o problemih pomeni probleme prepoznati. Tipično obrnjen moški zaključek je: če o problemih ne govoriš, potem ne obstajajo. Ta način »reševanja problemov« ženske slabo sprejemajo.

Standard: V *Čudežni terapiji* se pokaže, da komunikacija med možem in ženo vse prepogosto spodleti, celo v terapevtski svetovalnici. Lahko terapija to postavi na pravi tir?

Glattauer: Terapija oziroma sistematično svetovanje nikakor ne more »usmerjati«. Lahko ponudi samo »volane«, ki pa jih mora upravljati vsak par sam. In morda lahko pove, kako volan najbolje držati. Že ta prispodoba pokaže, kako težko je parom, kajti volan si morajo deliti in ga skupaj usmerjati tako, da v določenem trenutku ne bodo zleteli s ceste.

Standard: Ali so dolgotrajne zveze danes sploh še mogoče brez terapije, oziroma, kako je to delovalo včasih?

Glattauer: Če ostanem pri volanu: včasih je mož vozil in je žena lovila ravnotežje. Ali še slabše, žena je vozila in mož je povedal, kam. Kajti bil je edini, ki je zaslužil, torej lastnik avta. Danes že v teoriji vidim eno samo možnost za dolgotrajne zveze: imeti je treba podobne predstave o poti in o etapnih ciljih. Potem enkrat vozi on in drugič ona, lepo izmenoma. In prosim, ne neprestano grabiti za volan, medtem ko drugi vozi!

Standard: Ne bi rada preveč povedala, toda proti koncu igre gre tudi za to, da je treba srečo, do katere si se dokopal z delom, tudi vzdrževati. Je to nekaj, kar zna pisatelj Daniel Glattauer dobro podoživeti?

Glattauer: Mislim, da se do sreče na splošno ni mogoče dokopati z delom, niti je ni mogoče konzervirati. Uspeh morda, sreče pa ne. Sreča je vedno sestavljena iz trenutkov. Gre za vsoto vseh trenutkov v življenju, v katerih si užival. – To bi bila moja definicija sreče. Srečen si torej že, če sploh znaš uživati.

Standard: Lahko *Čudežno terapijo* razumemo kot kratko ogrevalno vajo za vaš naslednji daljši roman, ki bo izšel jeseni?²

Glattauer: Ja!

Standard: Že veste, kje bo vaše novo delo uprizorjeno?

Glattauer: Ja. Premiera *Čudežne terapije* bo, tako kot že tudi prvi odrski uprizoritvi mojih del *Proti severnemu vetru* (*Gut gegen Nordwind*) in *Vsakih sedem valov* (*Alle sieben Wellen*), v dunajskem gledališču Kammerspiele, toda verjetno šele v začetku prihodnjega leta.³

² Glattauerjev najnovejši roman z naslovom *Geschenkt* je pri založbi Deuticke Verlag res izšel že konec poletja 2014 (op. ur.).

³ *Čudežna terapija* je bila krstno res uprizorjena v dunajskem gledališču Kammerspiele, in sicer 15. januarja 2015. V manj kot pol leta je bila postavljena na oder tudi v številnih drugih gledališčih v Avstriji, Nemčiji in Švici. Predstave so povsod že več tednov vnaprej razprodane (op. ur.).

FOTOGRAFIJE Z VAJ

Tjaša Železnik, Tanja Ribič, Uroš Smolej

Uroš Smolej, Tanja Ribič, Tjaša Železnik

Uroš Smolej, Tanja Ribič, Tjaša Železnik

Uroš Smolej, Tjaša Železnik

Uroš Smolej, Tanja Ribič, Tjaša Železnik

Uroš Smolej, Tanja Ribič, Tjaša Železnik

Tanja Ribič, Tjaša Železnik, Uroš Smolej

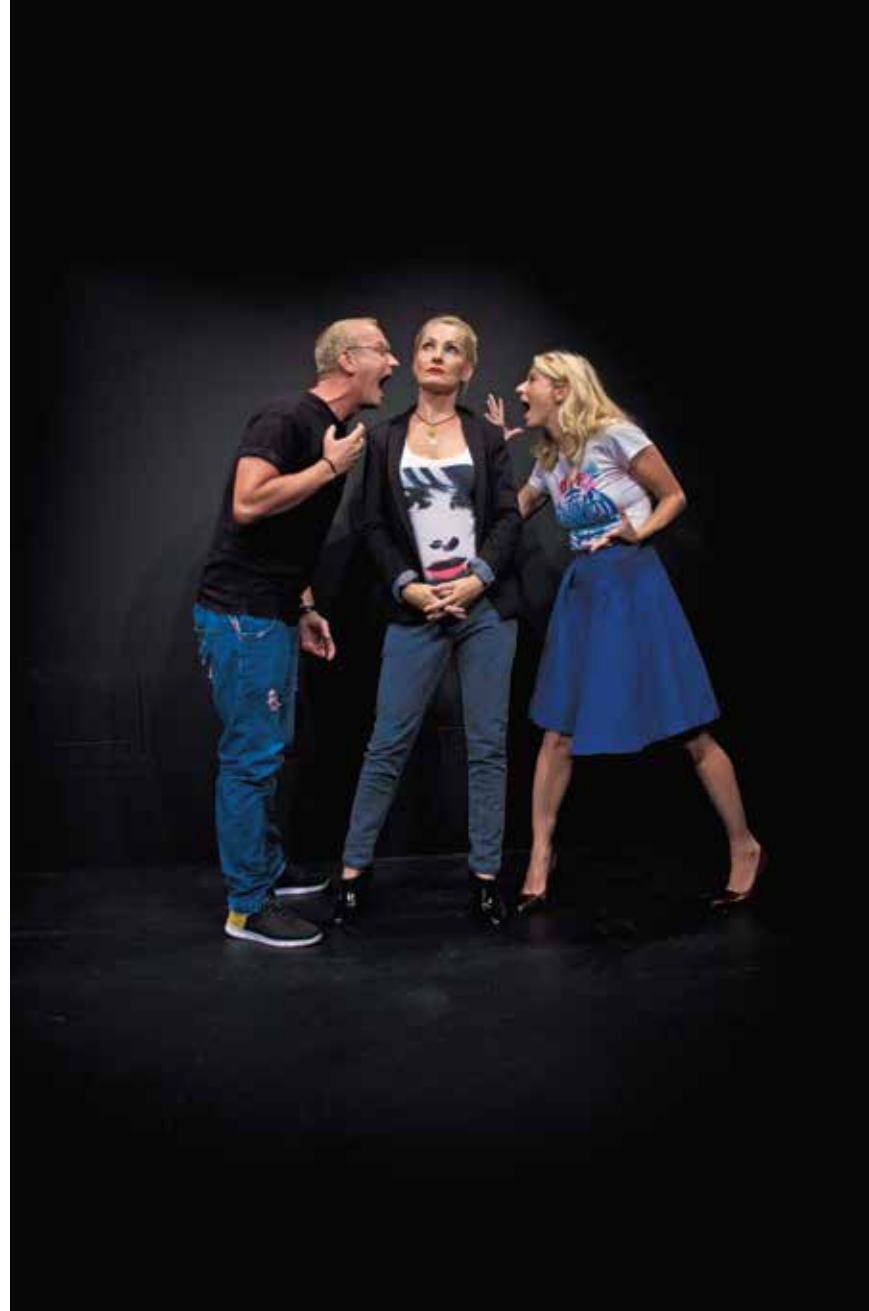
Tjaša Železnik

Uroš Smolej

Tanja Ribič

Uroš Smolej, Tanja Ribič, Tjaša Železnik

Daniel Glattauer

THE MIRACLE EXERCISE

Wunderübung

First Slovenian production

Opening 24 September 2015

Translator **LUČKA JENČIČ**

Director and music supervisor **TIJANA ZINAJIČ**

Dramaturg **ALENKA KLABUS VESEL**

Set designer **NEŽA ZINAJIČ**

Costume designer **MIHA HROVAT**

Language consultant **MAJA CERAR**

Lighting designer **ANDREJ KOLEŽNIK**

Assistant to language consultant **NINA ŽAVBI MILOJEVIČ**

Stage manager **Jani Fister**

Technical director **Jože Logar**

Stage foreman **Janez Koleša**

Technical coordinators **Matej Sinjur** and **Branko Tica**

Head sound master **Sašo Dragaš**

Head lighting master **Andrej Koležnik**

Head hairstylist **Jelka Leben**

Head wardrobe mistress **Angelina Karimovič**

Property masters **Sašo Ržek** and **Borut Šrenk**

The set was made under the supervision of master **Vlado Janc** and costumes under the supervision of mistresses **Irena Tomažin** and **Branka Spruk** in the ateliers of Ljubljana City Theatre.

Cast

Valentin **UROŠ SMOLEJ**

Jana **TJAŠA ŽELEZNIK**

Psychotherapist **TANJA RIBIČ**

When a marriage has hit rock bottom, two very different solutions come to mind: divorce or a visit to a relationship counsellor or psychotherapist. Thus Jana and Valentin Dorek, a middle-aged couple with two almost grown-up children, attempt to save their rapidly sinking marital ship. Their psychotherapist, a woman with long years of practice, offers them a variety of psychological exercises that should improve their communication, but instead trigger the torrents of mutual accusation. Out come the repressed feelings of Jana, who felt pushed away and neglected for all these years, as she never forgave Valentin for cheating on her. Embittered, Valentin gets even by reminding her that she once had a lover, too. As all long-married couples, Jana and Valentin are experienced and heavily armed veterans of the marital battleground: they skilfully brandish the swords of complaint, throw spears of accusation, plant mines of humiliation and aim straight at each other's hearts. Will the peacekeeping mission of the desperate psychotherapist succeed, or will she and her methods end up as collateral damage of the war of the Doreks?

Daniel Glattauer is an internationally recognised Austrian author whose bestseller *Love Virtually* (*Gut gegen Nordwind*) has been translated into thirty-five languages, including Slovenian. *The Miracle Exercise*, was first staged in Vienna in early 2015.

INFORMACIJE O PREDSTAVAH MGL DOBITE

- pri blagajni MGL v Gledališki pasaži med Čopovo in Nazorjevo ulico v Ljubljani, ki je odprta vsak delavnik od 12. do 18. ure in uro pred predstavo
- v mesečnem sporedu predstav, ki ga abonenti, imetniki osebne in poslovne kartice MGL in tudi vsi drugi, ki to želijo, prejmejo po pošti, prav tako pa je brezplačno na voljo pri blagajni MGL
- na spletni strani **www.mgl.si**
- s sporočili SMS Mestnega gledališča ljubljanskega
- v dnevnem časopisju
- na radiu
- na Facebooku, Twitterju in Instagramu